

บทที่ 3

วิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology)

วิธีวิทยาการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-design) การจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบและการรับฟังความคิดเห็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

การดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ประกอบด้วย ตัวบทกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบและคำสั่ง ข้อบังคับของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ และจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ประกอบด้วย ตำรากฎหมาย รายงานการวิจัย ตำรา บทความในวารสาร เอกสารการประชุม และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บไซต์ เอกสารที่เกี่ยวข้องนี้มีทั้งเอกสารไทยและต่างประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งของการวิจัยเอกสารนี้ ปรากฏอยู่ในบทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบออกแบบ (Participatory Design, Co-design) โดยมีเอกสารวิจัยประกอบด้วย

1.1 หลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

- (1) หลักการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (Crime Prevention)
- (2) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหรือผู้ต้องหา (Due Process)
- (3) หลักการดำเนินคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม
- (4) หลักการลดทอนความเป็นอาชญากรรม
- (5) ทฤษฎีการปราบปรามผู้กระทำความผิด

- (6) ทฤษฎีความยุติธรรม
- (7) แนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)
- (8) แนวคิดความยุติธรรมเชิงฟื้นฟู
- (9) แนวคิดการเบี่ยงเบนคดี (Diversion)
- (10) แนวคิดว่าด้วยอำนาจในการยุติคดีอาญา

1.2 กฎหมายไทย

- (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
- (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- (4) ประมวลกฎหมายอาญา
- (5) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550
- (7) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534
- (8) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545
- (9) พระราชบัญญัติองค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553
- (10) พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
- (11) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562
- (12) พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457
- (13) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554
- (14) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2560
- (15) ระเบียบการตำรวจว่าด้วยข้อบังคับในการปฏิบัติงานด้านคดี
- (16) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 54
- (17) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555
- (18) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการตั้งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561

1.3 กฎหมายระหว่างประเทศ

- (1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ข้อ 10
- (2) International Covenant on Civil and Political Rights, 1967 : ICCPR กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1966 มาตราการองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ข้อ 14/3
- (3) United Nations Charter on Peaceful Dispute Resolution (1954) กฎบัตรสหประชาชาติ หมวด 6 การระงับข้อพิพาทโดยสันติ ข้อ 33
- (4) United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules) (1990) กฎมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (กฏโตเกียว) ข้อ 5, 6
- (5) อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรข้อ 26 (2)
- (6) Guidelines on the Role of Prosecutors (1980) แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของอัยการรับรองโดยรัฐสภาแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1980

1.4 กฎหมายต่างประเทศ

- (1) กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส
- (2) กฎหมายสหรัฐอเมริกา
- (3) กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี
- (4) กฎหมายสหราชอาณาจักร

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การวิจัยภาคสนามเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น จึงต้องมีกระบวนการวิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งการศึกษานี้ได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพไว้เป็น 2 วิธี คือ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ศึกษาตามประเด็นสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกับวิธีการวิจัยวิธีอื่น รายละเอียดดังนี้

1) ประชากรสัมภาษณ์

ประชากรสัมภาษณ์กำหนดให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา และกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมจำนวน 10 คน โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกประชากรสัมภาษณ์ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ฝ่ายละ 2 คน ได้แก่

- (1) พนักงานสอบสวนหรือผู้ที่เคยปฏิบัติงานด้านการสอบสวน
- (2) พนักงานฝ่ายปกครองที่ปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในชั้นชุมชน
- (3) พนักงานอัยการที่ปฏิบัติงานด้านคดีอาญาหรือเคยปฏิบัติงานด้านคดีอาญา
- (4) ผู้พิพากษาหรือผู้ปฏิบัติงานในการประนอมข้อพิพาททางอาญาในชั้นศาล
- (5) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2) ประเด็นสัมภาษณ์

ประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีดังนี้

- (1) สถานการณ์ปัจจุบันของข้อพิพาททางคดีอาญาที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เกิดผลกระทบอย่างไรบ้าง
- (2) การระงับข้อพิพาททางอาญาเพื่อลดปริมาณคดีในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ปัจจุบันมีปัญหาและข้อจำกัดอย่างไรบ้าง
- (3) ประเภทความผิดทางอาญาที่สามารถนำไปสู่การระงับข้อพิพาทเพื่อลดปริมาณคดีในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ควรเป็นคดีประเภทไหน อย่างไร
- (4) มาตรการรูปแบบ ที่นำไปใช้ในการระงับข้อพิพาททางอาญาในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมไทย ควรมีมาตรการอะไรบ้าง
- (5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีกฎหมายต้นแบบกลางว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นกลไกกลางในการบังคับใช้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการในด้านการระงับข้อพิพาทตั้งแต่ในชั้นชุมชน ชั้นตำรวจ ชั้นพนักงานอัยการ และในชั้นศาล
- (6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างของกฎหมายระงับข้อพิพาททางอาญา ควรมีโครงสร้างในเรื่องในบ้าง และควรมีรูปแบบการระงับข้อพิพาทอย่างไร
- (7) ข้อเสนอแนะ หรือข้อแนะนำอื่น ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา

2.2 การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-design)

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายที่จะจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อเป็นกฎหมายกลางในการระงับข้อพิพาททางอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณคดีในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น โครงสร้างของกฎหมายจะต้องมีสาระสำคัญที่เกิดจากการที่ผู้มีส่วนร่วมโดยตรงกับการบังคับใช้กฎหมาย การวิจัยนี้จึงได้นำเอาแนวคิด (Concept) ของวิธีการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ หรือ Participatory Design (PD) หรือ Co-design มาประยุกต์ใช้ แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่ ศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ได้นำมาใช้ทดลองกับการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดทำประมวลกฎหมายอาเสพติดและประสบความสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากวิธีดังกล่าวเป็นกระบวนการออกแบบที่ได้กำหนดให้มีกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง (Stakeholders) ในการบังคับใช้กฎหมายจากรูปแบบและโครงสร้างของกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ที่จะกำหนดขึ้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ เพื่อให้แน่ใจว่ากฎหมายต้นแบบดังกล่าว จะสามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาปริมาณคดีล้นศาล กระบวนการยุติธรรมล่าช้าในปัจจุบันได้ เป็นกระบวนการวิธีการที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้ช่วยกันคิดหาคำตอบเกี่ยวกับโครงสร้างและเนื้อหาของกฎหมายที่ควรจะเป็น ซึ่งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นประชากรที่มีส่วนร่วมในการออกแบบนั้น จะทำให้ได้กฎหมายต้นแบบ (Model Law) ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมโดยแท้ของผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกมานั้นเอง (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2556)

การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) เป็นเทคนิคทางการตลาดเพื่อสังคัมชุมชนที่กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวคิดที่ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์หาคำตอบตามโจทย์วิจัยนั้น ควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่จะเป็นผู้หาคำตอบให้ผู้วิจัยมากกว่าการที่ผู้วิจัยเองเป็นฝ่ายคิดคำตอบเอง แนวคิดนี้จึงใช้วิธีการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องโดยตรง (Stakeholders) เป็นประชากรที่จะมีส่วนร่วมออกแบบคำตอบตามโจทย์วิจัย จึงจะทำให้ได้คำตอบที่ตรงกับความประสงค์และต้องการของผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ดังนั้น ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบเพื่อให้ได้กฎหมายที่ดีสามารถใช้บังคับอย่างได้ผลนั้น ผู้วิจัยควรที่จะให้ผู้มีส่วนได้เสียกับกฎหมายฉบับนั้น ๆ ได้มีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการออกแบบสาระสำคัญของบทบัญญัติกฎหมายที่เห็นว่าควรจะมีบัญญัติไว้กฎหมายโดยที่ผู้วิจัยมีหน้าที่ในการนำเอาคำตอบจากการใช้วิธีวิทยาการวิจัยนี้ไปวิเคราะห์ตามหลักวิชาการและวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการวิธีวิทยาการวิจัยอื่นที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับการจัดทำกฎหมายให้เป็นกฎหมายที่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2558, หน้า 89)

กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบได้กำหนดขึ้นในวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เวลา 9.00-16.00 น. ณ ห้องประชุมเวียงฟ้า โรงแรมรัตนานา จังหวัดเชียงใหม่ ใช้เวลาในการดำเนินการออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงเช้า (9.00-12.00 น.) ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประชากรตามประเภทของหน่วยงานออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มพนักงานฝ่ายปกครองหรือผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นชุมชน
2. กลุ่มพนักงานสอบสวน ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นสอบสวน
3. กลุ่มพนักงานอัยการ ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการ
4. ผู้พิพากษา ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นศาล

และจะใช้วิธีนำเสนอความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยและได้กำหนดประเด็นสำหรับการมีส่วนร่วมในการออกแบบ ได้แก่ โครงสร้างและสาระสำคัญของกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ที่มีประเด็นสาระสำคัญในด้านรูปแบบ กระบวนการ วิธีการการระงับข้อพิพาททางอาญา ทั้งในชั้นก่อนฟ้องคดี (โดยพนักงานฝ่ายปกครอง), ชั้นพนักงานสอบสวน, ชั้นพนักงานอัยการ และในชั้นศาล แล้วให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างและสาระสำคัญของกฎหมาย การดำเนินการใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นจึงให้แต่ละกลุ่มเสนอประเด็นความเห็นที่ได้มาเพื่อได้รับทราบข้อมูลความเห็นในมุมมองและประสบการณ์ทำงานในหน้าที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนมุมมองกฎหมาย ซึ่งผลจากการดำเนินการครั้งนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้พบข้อคิดเห็นที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงสร้างของกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาเพื่อลดปริมาณคดีในกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสมต่อไป

ในช่วงบ่าย (13.00 - 16.00 น.) จะแบ่งกลุ่มประชากรใหม่ออกเป็น 4 กลุ่ม โดยการให้แต่ละกลุ่มแยกออกจากกันเพื่อมารวมเป็นกลุ่มใหม่โดยที่แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยกลุ่มพนักงานฝ่ายปกครองผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นชุมชน กลุ่มพนักงานสอบสวน ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นสอบสวน กลุ่มพนักงานอัยการ ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการ และกลุ่มผู้พิพากษา ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นศาล เพื่อให้เกิดความหลากหลายในมุมมองและความคิดเห็น เพื่อจะได้ช่วยกันระดมสมองเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างและสาระสำคัญของกฎหมายการระงับข้อพิพาททางอาญาในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมอีกครั้ง โดยการดำเนินการในช่วงบ่ายนี้จะใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นจึงให้แต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นความเห็นที่ได้มาเพื่อให้อีก 3 กลุ่มได้รับทราบซึ่งผลจากการดำเนินการครั้งนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้พบข้อคิดเห็นที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันของแต่ละกลุ่มและสามารถนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อกำหนดโครงสร้างของกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาที่เหมาะสมต่อไป

1) กลุ่มประชากรที่ร่วมออกแบบ

กลุ่มประชากรเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในการบังคับใช้กฎหมายจากรูปแบบและโครงสร้างของกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ที่จะกำหนดขึ้น เป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายโดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม และมีประชากร ดังนี้

1. กลุ่มพนักงานฝ่ายปกครองผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นชุมชน
2. กลุ่มพนักงานสอบสวน ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นสอบสวน
3. กลุ่มพนักงานอัยการ ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการ
4. ผู้พิพากษา ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นศาล

2) ประเด็นร่วมออกแบบ

การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาเพื่อลดปริมาณคดีในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม มีประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างและสาระสำคัญของกฎหมายแยกออกเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทออกเป็น ดังนี้

- (1) การไต่ถามคดี
 - การไต่ถามคดีอาญา
 - ผู้ไต่ถามคดี
 - กระบวนการไต่ถามคดีอาญา
 - ผลของการไต่ถามคดีอาญา
- (2) การชะลอฟ้อง
 - การชะลอฟ้อง
 - คำสั่งชะลอการฟ้อง
 - ผลของคำสั่งชะลอการฟ้อง
- (3) การสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
 - การสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
 - คำสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
 - ผลของคำสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
- (4) การเจรจาต่อรอง
 - การเจรจาต่อรอง
 - กระบวนการเจรจาต่อรอง
 - ผลของการเจรจาต่อรอง

ภาพประกอบที่ 3.1 กลุ่มพนักงานฝ่ายปกครองผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นชุมชน

ภาพประกอบที่ 3.2 กลุ่มพนักงานสอบสวน ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นสอบสวน

ภาพประกอบที่ 3.3 กลุ่มพนักงานอัยการ ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการ

ภาพประกอบที่ 3.4 กลุ่มผู้พิพากษา ผู้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทในชั้นศาล

3. การประชุมรับฟังความเห็น (Hearing)

หลังจากจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. เสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปเป็นกลไกใช้ระงับข้อพิพาททางอาญา จึงได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อนำเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. และรับฟังความเห็นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2562 เวลา 09.00 – 13.00 น. ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม (บางเขน) มีผู้เข้าร่วมประชุมจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและมีส่วนได้เสียในการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ กรมการปกครอง สภานายกความ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 50 คน

ภาพประกอบที่ 3.5 การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2562 เวลา 9.00 - 12.00 น.

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการวิจัยเอกสารและจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้นำคำตอบที่ได้รับจากกระบวนการมีส่วนร่วมออกแบบกฎหมายมาเป็นแนวทางในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. และนำความเห็นและข้อสังเกตที่ได้รับจากการประชุมรับฟัง

ความเห็น (Hearing) มาปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติฯ จนได้ร่างกฎหมายที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ อันเป็นคำตอบของการวิจัยครั้งนี้

5. การจัดทำร่างกฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณคดีที่เป็นคำตอบของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นการสร้างกลไกในรูปแบบของกฎหมายที่รองรับการปฏิบัติหน้าที่ของ พนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความชอบธรรมภายใต้หลักนิติธรรมมีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยการยกร่างกฎหมาย ผู้วิจัยคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการร่างกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากกฎหมายเป็นข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่ตราขึ้นเพื่อบังคับให้บุคคลต้องปฏิบัติ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ยังมีกฎหมายมากขึ้นเท่าใดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมถูกจำกัดมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นเรื่องที่จะตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับต้องมีลักษณะเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริงและรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดบัญญัติให้กระทำได้และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามกฎหมายต้องเป็นไปเพียงเพื่อให้การใช้บังคับกฎหมายนั้นประสบความสำเร็จโดยจะกระทบกระเทือนถึงสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า 1)

ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบ ผู้วิจัยได้ยกร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. เนื่องจากปัจจุบันไม่มีกฎหมายกลางในการให้อำนาจหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องจัดทำกฎหมายเพื่อวางแนวทางการบังคับใช้กฎหมายและให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพทำให้เกิดความชอบธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน และในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ มาตรา 26 ซึ่งเหตุผลในการตราร่างกฎหมายนี้เนื่องจากการจัดทำร่างกฎหมายนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อค้นพบของงานวิจัยตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ได้นำผลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ทั้งแนวคิดทฤษฎี กฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ อนุสัญญาระหว่างประเทศ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำผลที่ได้รับการ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดี และความเห็นในการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา ตลอดจนโครงสร้างของกฎหมายมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่จะนำไปสู่โครงสร้างของกฎหมายว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญาและนำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบ โดยกำหนดไว้ใน 4 รูปแบบ คือ การไกล่เกลี่ย การชะลอฟ้อง การสั่งไม่ฟ้องคดีที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และการเจรจาต่อรองและนำประเด็นรูปแบบดังกล่าวไปจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบกฎหมาย (Participatory Design, Co-design) เพื่อเป็นการยืนยันความ ครบถ้วน สมบูรณ์ตามความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้ กฎหมายและผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยคำตอบที่ได้จากกระบวนการดังกล่าว นำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) โดยการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. เมื่อได้ร่างกฎหมายแล้ว จึงดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น (Hearing) โดยเชิญผู้ที่เคยให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และจากการมีส่วนร่วมในการออกแบบออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุม และผู้วิจัยได้นำความเห็นและข้อสังเกตที่ได้รับจากที่ประชุมมาปรับปรุงแก้ไข จนได้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์